

ИРИНА БЕКЕШКИНА

Пути достижения мира на Донбассе: общественные настроения, ожидания и проблемы

В статье представлены результаты недавнего (4–19 ноября 2019 года) Общенационального опроса, проведенного Благотворительным фондом имени Илька Кучерива “Демократические инициативы” совместно с Киевским международным институтом социологии. Респондентов (N = 2041) в возрасте старше 18 лет опросили относительно их представлений о затяжном вооруженном конфликте на Донбассе и видении возможных путей восстановления мира на этой территории. С этой целью им предлагали ряд вопросов, в частности об их мнении относительно главной цели российского вмешательства на Донбассе, приемлемости (или неприемлемости) некоторых компромиссов для установления мира в этом регионе, отношении к разведению вооруженных сил, представлении о политическом будущем самопровозглашенных Донецкой и Луганской “народных республик” и др. Исследование охватывало все регионы Украины, кроме Автономной республики Крым и неподконтрольных Украине восточных районов.

Ключевые слова: Донбасс, вооруженный конфликт, самопровозглашенные квазиреспублики, “ДНР” (“Донецкая Народная Республика”), “ЛНР” (“Луганская Народная Республика”), мирные переговоры, Минские соглашения, разведение войск вдоль линии фронта

Поки ми живі, нічого не вирішено остаточно!

— Ірина Бекешкіна

Це був удар для всіх. Як же так, ніби щойно говорила з телеекрана, виступала на радіо та коментувала актуальні теми в інших ЗМІ. Провела фокус-групи з жінками-ветеранками у Дніпрі, Львові та Маріуполі. Їй аплодували й фотографувалися з нею в Івано-Франківську місцеві журналісти після тренінгу із соціології. І хоч як їй було важко за станом здоров'я, вона завжди усміхалася й не втомлювалась повторювати своє життєве кредо: “Поки ми живі, нічого не вирішено остаточно!”

А попереду ще купа планів — дописати статтю для спеціалізованого видання в Інституті соціології, де вона працювала старшим науковим співробітником. Нові проєкти у Фонді “Демократичні ініціативи” імені Ілька Кучерива, який вона очолила 2010 року. Наради, конференції, опитування, ефіри, участь у міжнародних заходах — і вмить усе це обірвалося.

Ірина Бекешкіна померла 20 березня 2020 року від складного й пізно діагностованого онкологічного захворювання, і, як кажуть її близькі — родичка та подруга, які до останньої хвилини були з Іриною Ериківною, її дихання поволі уповільнювалося, й вона тихо відійшла в інші світи. А ще за кілька днів до цього фатального вечора вона говорила, що “настрій і стан здоров'я хороші, а от аналізи — не дуже!”.

Отакою непереборною оптимісткою та життєлюбкою була ця людина.

Ірина зі студентами з Івано-Франківська

Її смерть стала шоком не тільки для тих, хто знав її та працював з нею. Коментарі та співчуття висловлювали друзі, громадські активісти, колеги-соціологи, студенти та викладачі, політики та очільники держави, міжнародні експерти та звичайні люди. Й у цьому немає нічого дивного, адже вона могла спокійно говорити з простими жінками-торговками у своєму мікрорайоні, її впізнавали в метро, бо Бекешкіна їздила звичайним громадським транспортом. Вона підбирала й доглядала у своїй скромній квартирі бездомних котів, й мало хто знає, її впізнавали навіть місцеві голуби та ворони, яких вона щоранку підгодовувала. І водночас, Ірину Бекешкіну вітали з днем народження особистими дзвінками президенти країни, була “назахват” у медіа. Вона — багаторічна номінантка рейтингів найвпливовіших жінок України, й було великою честю, якщо Бекешкіна очолить якийсь проєкт чи візьме участь у якомусь заході.

Людяна та щира, надзвичайно чесна та принципова у професійних питаннях. Її боялись продажні й фейкові соціологи, бо вона ставала розлюченою й нещадною, коли йшлося про честь професії. Політики замовляли у когось свої опитування, але завжди озиралися — що на це скаже Бекешкіна. Бо її авторитет у українському суспільстві був незаперечним.

Україна, європейський вибір, демократичні цінності, побудова громадянського суспільства й чесна соціологія були для неї не просто словами, а змістом усього життя. Бекешкіна завжди була об'єктивною. Її вірили й чекали, коли вона прокоментує чергові дослідження чи дасть оцінку діям влади.

Ірина з колективом “Демініціатив”

Колектив Фонду “Демократичні ініціативи” імені Ілька Кучеріва зібрав та опублікував на своєму сайті присвяти та спогади про Ірину Бекешкіну. Ознайомитись з ними можна за цим посиланням:

<https://dif.org.ua/article/ukraina-proshchaetsya-z-irinoyu-bekeshkinoyu>

Деякі висловлення ми пропонуємо Вашій увазі.

Євген Бистрицький, філософ та громадський діяч:

“Ніхто не зробив більше, як Ілько Кучерів та Ірина разом з їхнім Фондом “Демініціативи”, для формування відкритої чесної громадської думки в Україні. Без них ми б не досягли свідомості, що це значить — чесні та вільні демократичні вибори. Що означає підзвітна влада, яка мусить вміти публічно комунікувати. До неї прислухались і впізнавали люди по всій країні”.

Володимир Паніотто, соціолог:

“Принципова громадянська позиція і чесність Ірини гарантували довіру людей до результатів тих проектів, в яких вона брала участь. Вона була еталоном, на який орієнтувалися багато людей, і її активна пропагандистська робота підтримувала довіру населення до соціологічних досліджень”.

Олексій Гарань, політолог, науковий директор Фонду “Демократичні ініціативи” імені Ілька Кучеріва:

“Мене часто перепитували, а коли буде опитування “Демініціатив”, бо Бекешкіній ми довіряємо. Ірина — унікальна, позаяк соціологів багато хороших, але вона вміла пояснювати людською мовою складні наукові речі. Активно працювала в громадянському секторі. У неї були чіткі цінності — Україна, європейський вибір, демократія”.

Ігор Бураковський, економіст:

“Для мене ви були і будете унікальною особистістю, яка робить нас і світ краще! Прощавай, справжня людина! Ти зробила стільки для нас усіх, для країни, що це неможливо навіть усвідомити! Залишається пам'ять, справи та сльози! Вибач нас! Дякую тобі за те світло, яке ти завжди випромінювала!”

Олександр Сушко, експерт та громадський діяч:

“Величезна втрата для української соціології та громадянського суспільства. Дякую за віддану працю, ясність життєвої місії та неоціненний спільний досвід”.

Ольга Айвазовська, експертка та громадська діячка:

“Не можу повірити. Вона була в житті по-дитячому простою та прямолінійною, неймовірно невибагливою в побуті. В той же час закоханою в соціологію, професійною. Чудова жінка, для якої ключовими були її організація та професія”.

Світлана Хутка, соціологиня:

“Колосальну самовіддану працю для розвитку соціології та громадянського суспільства в Україні, котру здійснила Ірина Бекешкіна, неможливо виміряти, вона безмежна. І повторити це, як вона, не зможе ніхто. Продовжити — так, але не повторити, і не на такому рівні. Коли тобі дзвонить сама Бекешкіна та запрошує співпрацювати — якось по-іншому дивишся на себе і докладаєш ще більше зусиль, щоби все відповідало найвищим стандартам якості”.

Марія Золкіна, аналітикиня Фонду “Демократичні ініціативи” імені Ілька Кучеріва:

“Вона давала повну дослідницьку свободу. Завжди казала: “Займайтеся, чим хочете! Цікаво щось — вперед!” Ну хіба не про це мріє кожний молодий аналітик?! І така свобода, звичайно, була можлива тільки в середовищі однодумців: бо вона була впевнена, що цінності у нас всіх спільні, й тому можна цілком довіряти своїм молодим співробітникам. Прикро, що ви так багато дбали про спільну справу, про Україну, про соціологію, але так мало — про себе”.

Юлія Тищенко, експертка:

“Вона з тих, хто додає життю сенсів, вміє бачити неочевидне. Пішла, але з нами у вчинках, текстах, пам'яті. Завжди була готова ділитися думками, досвідом. Людина розумних вчинків. Вона вчила та вчить”.

Леся Оробець, експертка та громадська діячка:

““Ви не одні такі. Я теж це бачу, це показує соціологія”, — казала Ірина Бекешкіна нечисленним мрійникам-освітянам, які наважилися вголос заговорити про катастрофічну корупцію в освіті. А заговоривши — наважились на немислиме — подолати ректорське лобі й таки запровадити ЗНО¹. Її словам можна було вірити, її цифрам теж”.

Світлана Конончук, експертка:

“З 90-х років, коли ми з нею познайомились і всі ці роки постійно співпрацювали, в неї був незмінно чистий ясний сильний погляд, який виказував у ній непересічну особистість. Після відходу Ілька Кучеріва Ірина ще й віддавала частину себе управлінню Фондом “Демократичні ініціативи”, роблячи впливовою незалежну думку. І все це з незмінно чистим ясним сильним поглядом на все довкола”.

¹ До реформи — понад 80% абітурієнтів та їхніх родичів стикалися з корупцією під час вступу, після — лише 11%.

Олена Богдан, науковиця:

“Це була людина, яка не боялася гострих тем, дуже любила свою країну та свою професію, цінувала свободу, вірила в силу гумору та силу розуміння, з гострим несприйняттям брехні й маніпуляцій, яка знала важливість фахового моніторингу громадської думки і доклдала багато зусиль, щоб суспільно значуща інформація в Україні була доступною та зрозумілою”.

Людмила Мельник, експертка:

“Якось вона написала “працюємо з перервою на сон, та й то не завжди”, і хто знав пані Ірину, в цьому ні на мить не засумнівається. Пані Ірино, ще було стільки планів, і я була впевнена, що ми знову побачимося як не у Києві, то у Берліні. Як же боляче усвідомлювати, що Вас вже немає серед нас. Ваша любов до роботи і до України була безмежна. Ви надихали своїм прикладом і вірою, що “разом ми зможемо все””.

Лариса Денисенко, письменниця:

“В цифрах бачити Людину — це вияв людяності, пасіонарності, небайдужості та логічних установок. Не розчаруватися, не втратити цікавості та готовності ділитися досвідом, формулювати точно та прицільно, бути сміливою, блискучою аналітикинею. Ви подарували всім, хто вас знав, щастя наближеності різної дистанції. Ви були створювачкою та хранителькою однієї з мап об'єктивності”.

Антоніна Колодій, науковиця:

“Не можу собі уявити, як таке могло статися з нашою енергійною, оптимістичною, принциповою, працьовитою соціологинею, дорогою Іриною Бекешкіною, яка казала, що для неї йти на пенсію — останнє діло, що навіть слова цього вона не хоче чути!”

Павло Браницький, юрист і поет:

“Пані Ірина завжди була стрижнем розвитку та повсякденної діяльності Фонду і як справжній “консерватор” стежила за всіма правилами та церемоніями з точки зору дотримання науковості, фаховості в роботі колективу та всіх, хто так чи інакше “доторкався” до соціології”.

Ірина Філіпчук, комунікаційниця Фонду “Демократичні ініціативи” імені Ілька Кучеріва:

“Важко виокремити із багатющого й різноманітного пазла її життя якісь яскраві моменти. Важко, бо таким було її ціле життя — дуже самовіддане для рідних, друзів, для суспільства і зовсім невибагливе для себе. Вона працювала у Фонді з днів його заснування і любила згадувати, як у 1992 році до неї в Інститут соціології прийшли Ілько Кучерів та Сергій Одарич і запропонували об'єднати зусилля “розумних і активних”. Так соціологія, поважна наука, поступово набирала обрисів публічності, а Фонд був першим, хто почав активно вживати громадську думку у політичних дискусіях, великою мірою завдячуючи саме Ірині Ериківні.

Ми всі разом так багато втратили, що зараз важко це усвідомити. Але будемо гідними нашої невинуватої до останнього дня оптимістки, завжди веселої та рішучої директорки, яка понад усе любила життя і людей. І завжди пам'ятатимемо її вже крилате напуття: “Будемо більше вірити у себе. У

житті країни, як і людини, не все вдається відразу. Усе справді гідне досягається важкою роботою. І поки ми живі, ніщо не вирішено остаточно”¹.

Колектив Фонду “Демократичні ініціативи” імені Ілька Кучеріва разом з колегами-соціологами та представниками громадських організацій збираються укласти велику Книгу пам’яті про видатну українку. Ми також ініціюємо назвати одну з вулиць Києва її іменем.

Пам’ять про нашу директорку буде вічною!

*ЮРІЙ ГОРБАНЬ,
прес-секретар Фонду “Демократичні ініціативи” імені Ілька Кучеріва*

Видатний соціолог Ірина Бекешкіна: прощання з колегою

Водному зі своїх останніх інтерв’ю Ірина Бекешкіна розповіла про те, як прийшла в соціологію і кого вважала своїми вчителями: “У соціологію я теж потрапила випадково — від Інституту філософії відокремлювався Інститут соціології, і мені запропонували там посаду старшого наукового співробітника. Причому емпіричною соціологією я не збиралася займатися, ставилася до неї по-філософському зверхньо. Про що чесно попередила. “Ну, пишіть теорію”, — так ми домовилися. Але вийшло не так. Соціологія мене захопила, можливо, це було саме те, до чого я довго йшла. У мене були чудові вчителі — насамперед Наталія Паніна, Євген Головаха, а головне — досвід, можливість на підставі проб і помилок опанувувати найцікавішу, найдинамічнішу науку”¹.

¹ Ірина Бекешкіна “Поки ми живі, нічого не вирішено остаточно” (Дзеркало тижня, 2019, вип. 11, 26 березня).